

FINANSTILSYNETTHE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Styret i SPAREBANK 1 RINGERIKE HADELAND
Postboks 518 Sentrum
3504 HØNEFOSS

Vår referanse
26/2944
Deres referanse

30.09.2026

Tilsynsrapport

1 Innledning

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn 1. – 3. juni 2026 i SpareBank 1 Ringerike Hadeland (banken). Formålet med tilsynet er å belyse og vurdere bankens interne virksomhetsstyring, kredittrisiko på bedriftsmarkedsområdet, inkludert tapsvurderinger iht. IFRS 9 samt likviditets- og finansieringsrisiko.

Denne tilsynsrapporten bygger på Finanstilsynets foreløpige tilsynsrapport datert 14. august 2026 og styrets kommentarer til den foreløpige rapporten datert 11. september oversendt 15. september 2026.

2 Finanstilsynets oppsummering

Finanstilsynet vurderer at SpareBank 1 Ringerike Hadeland totalt sett har et velutviklet system for styring og kontroll av kredittrisiko på bedriftsmarkedsområdet (BM). Finanstilsynet vil likevel anbefale at styret på enkelte områder vurderer behov for videreutvikling av styring og rapportering. Finanstilsynet anbefaler blant annet at banken tydeliggjør enkelte krav i egne kredittretningslinjer og slik forbedrer grunnlaget for gode kredittfaglige vurderinger og for oppfølging av begrunnede avvik fra krav.

Banken har over tid hatt lav andel misligholdte BM-lån. Finanstilsynet ser likevel behov for forbedringer av rutiner og praksis for identifisering av misligholdte lån og for beregning av tapsavsetninger for misligholdte lån.

Internt bruker banken til dels uklar terminologi, omtale og inndeling av hva som er misligholdte lån. Finanstilsynet mener styret må påse at banken har felles forståelse av hva som er et misligholdt lån og på rett måte inkluderer engasjementer der det er lite sannsynlig at motparten vil være i stand til å innfri sine forpliktelser (UTP). Styret må også få på plass et mer detaljert og faglig fundamentert oppsett for de individuelle tapsberegningene i trinn 3.

Finanstilsynet vurderer at banken er i gang med å etablere relevante tiltak for å identifisere og håndtere klima- og bærekraftsrisiko i porteføljen og virksomheten. Finanstilsynet legger likevel til grunn at banken videreutvikler sin tilnærming til klima- og bærekraftsrisiko for å møte kommende krav i CRD 6 og tilhørende retningslinjer.

Det fremgår av svarbrevet at styret ikke har vesentlige faktiske merknader til rapportens hovedobservasjoner. Videre skal det utarbeides en konkret intern tiltaksplan for en samlet oppfølging med ansvar, frister, prioritet, beskrivelse av tiltak og rapporteringsform.

3 Finanstilsynets merknader

3.1 Virksomhetsstyring

Finanstilsynets observasjoner og vurderinger bygger på krav i finansforetakslovgivningen, CRR/CRD-regelverket og tilhørende forskrifter, samt på overordnede forventninger til forsvarlig virksomhetsstyring, risikostyring og internkontroll i banker. For nedenstående anbefalinger vises bl.a. til finansforetakslovens § 8-11 om daglig leders oppgaver, § 8-6 om styrets oppgaver og tilsynsansvar og til § 13-5 om forsvarlig virksomhet og videre til forskrift om kapitalkrav og gjennomføring av CRR/CRD-regelverket (CRR/CRD-forskriften) § 36 om risikostyring og internkontroll og § 37 om gjennomføring av internkontrollen.

3.1.1 Internkontrollbekreftelsen

Alle ledere, totalt 26 ledere, har besvart lederbekreftelsen. Adm. banksjef konkluderer med at internkontrollen i 2025 i hovedsak har vært tilfredsstillende, men at det vurderes fortsatt å være behov for oppfølging av fremdriften innen kvalitet, styring og kontroll [REDACTED]

Bankens internkontrollbekreftelse for 2025 oppfylder kravene til styrebehandling i finansforetaksloven og CRR/CRD-forskriften. Finanstilsynet vurderer imidlertid at den overordnede konklusjonen fremstår som noe optimistisk sett i lys av identifiserte svakheter i lederbekreftelsene fra lederne og ber banken ha oppmerksomhet på at prosedyren hvor det oppsummeres og tolkes via flere ledd utgjør en risiko for at bekreftelsene utvannes, tolkes feil eller pyntes på.

3.1.2 Oppfølging av internrevisjonsrapporter

Finanstilsynet har notert at banken i en lengre periode har hatt mange gjenstående tiltak blant annet knyttet til oppfølging av tiltak adressert i internrevisjonsrapporter, og hvor frist er passert i flere av sakene. Banken begrunner forsinkelsene med at det har vært mange oppfølgingstiltak som har tatt lang tid og at forsinkelsene blant annet skyldes omprioriteringer og endret risikobilde.

Finanstilsynet legger til grunn at oppfølgingen av tiltak adressert i internrevisjonsrapporter prioriteres høyt.

3.2 Kredittrisiko BM, herunder tapsvurderinger iht. IFRS 9

Finanstilsynets observasjoner og vurderinger av bankens kredittrisiko nivå og styring og kontroll med kredittrisiko bygger på krav i finansforetakslovgivningen og CRR/CRD-regelverket med tilhørende forskrifter. For nedenstående anbefalinger vises bl.a. til finansforetakslovens § 13-5 om forsvarlig virksomhet og § 13-14 om avsetninger til dekning av tap og til CRR/CRD-forskriftens § 36 om risikostyring og internkontroll. For anbefalingene om styring og kontroll vises spesielt til EBAs retningslinjer for innvilgning og overvåking av lån EBA/GL/2020/06 kap. 8.1 som sier at foretaket bør ha rapportering og oppfølging på de strategiske mål og rammer som er fastsatt for kredittvirksomheten.

3.2.1 Kredittrisiko – eksponering BM

Banken hadde ved årsslutt 2025 en forvaltningskapital inkludert overføringer til OMF-foretak på 46,2 milliarder kroner. Forvaltningskapital på bankens balanse alene var 32,7 milliarder kroner. Andel av engasjementer til bedriftsmarkedet var 34,6 prosent sett i forhold til hele forvaltningskapitalen. Utlån til eiendom utgjør om lag [REDACTED] av BM-utlånene. Utlånsandelen til bygg og anlegg er nå relativt lav. I de senere årene har bankens utlånsvekst på bedriftsmarkedsområdet vært omtrent som i sammenlignbare banker. Videre har banken i de

senere år hatt lav andel misligholdte lån på BM og utlån i trinn 3 utgjorde ved årsslutt 2025 [REDACTED] av BM-porteføljen.

3.2.2 Kredittrisiko – styring og kontroll

Styret har fastsatt en rekke risikorammer og Finanstilsynet noterer at den kvartalsvise risikorapporteringen til styret gir noen overordnede betraktninger, mer detaljert status på rammeutnyttelsene siste år i tillegg til tilbakegående informasjon om vesentlige rammestørrelser.

Banken har totalt sett et velutviklet system for styring av kredittrisiko på BM, men det kan være noe behov for detaljoppdatering i enkelte retningslinjer og kreditthåndbok. Finanstilsynet vil videre anbefale at styret på enkelte områder vurderer behov for videreutvikling av styring og rapportering. Dette gjelder geografisk markedsområde, UTP-engasjementer (unlikelihood to pay), betalingslettelser (forbearance) og tydelighet i krav og oppfølgingen av besluttede avvik fra krav.

Geografi

Styret har definert et tydelig avgrenset geografisk markedsområde, men har åpnet for innvilgelser også utenfor markedsområdet gitt at kredittengasjementet oppfyller visse forutsetninger. Finanstilsynet oppfatter at de oppstilte forutsetningene i noen grad kan ses som kvalitetskrav for inntak av nye lån. Det er videre en viss differensiering på kravene også innenfor det avgrensede geografiske markedsområdet, dvs. til engasjementer i det som kalles henholdsvis kjerneområdet og tilgrensende områder.

Finanstilsynet gjennomgikk i løpet av tilsynet flere engasjementer utenfor markedsområdet, men har ikke registrert noen systematisk oppfølging av risiko utenfor kjerneområdet eller hele markedsområdet, hverken f.eks. volum, målt risikoklasseutvikling, engasjementstyper eller andel av BM.

Finanstilsynet ber styret vurdere utvikling av kriterier for oppfølging av den geografiske risikoen i porteføljen. En utvidet satsing utenfor kjerneområdet vil øke nytten av slik oppfølging. Styret kan også vurdere å forsterke kvalitetskravene for inntak av nye lån utenfor markedsområdet, f.eks. med ekstra krav til kostnadseffektiv og god oppfølging av denne type engasjementer.

Unlikelihood to pay (UTP)

Finanstilsynet har notert at fra starten av 2025 har bankens rapporterte totale andel misligholdte lån på BM vært klart lavere i SpareBank 1 Ringerike Hadeland enn i sammenlignbare banker. Banken har i perioden rapportert omtrent halvparten så høyt mislighold som sammenlignbare banker. Ved årsslutt 2025 var misligholdet i banken på [REDACTED]. Videre har størsteparten av det totale misligholdet i banken vært UTP, samtidig som UTP-prosenten har vært klart lavere enn i sammenlignbare banker.

Finanstilsynet har notert at banken internt nytter til dels uklar terminologi, omtale og inndeling av hva som er misligholdte lån, jf. bl.a. omtale nedenfor under IFRS 9. Ved oppfølgingen av styreramme for misligholdte lån rapporteres alle bankens misligholdte lån enten det er 90 dagers betalingsmislighold eller UTP, men det fremgår ikke tydelig hva som er fordelingen på disse to kategoriene. Misligholdet fremkommer i stedet som en sum av eksponeringen i de to dårligste risikoklassene, som har en annen inndeling.

Finanstilsynet mener det generelt vil være nyttig for styret å kjenne sammensetningen av misligholdet på hhv. 90 dagers betalingsmislighold og UTP, og Finanstilsynet ber styret vurdere å inkludere en mer strukturert oppfølging av 90 dagers betalingsmislighold og UTP i styrerapporteringen.

Forbearance (betalingslettelser)

Finanstilsynet har notert at banken på BM har hatt en klart høyere andel såkalt "frisk forbearance" enn sammenlignbare banker. Ved siste årsskifte var andelen på [REDACTED]. Andelen frisk

forbearance består av engasjementer der banken har innvilget betalingslettelse og engasjementet er vurdert som ikke-misligholdt. Generelt sett er dette engasjementer som kan være utsatt for å bli misligholdt i fremtiden. Finanstilsynet registrerer at styret i risikorapporten ikke får rapportert volum eller nivå på "frisk forbearance".

Finanstilsynet har videre notert at banken ved årsskiftet hadde en andel misligholdte lån med forbearance på [REDACTED] på BM og at denne andelen har vært omtrent som i sammenlignbare banker. Finanstilsynet registrerer at styret i risikorapporten heller ikke får rapportert volum eller nivå på misligholdte lån med forbearance.

Finanstilsynet vurderer at kunnskap om avgitte lettelse vil gi styret bedre innsikt i bankens porteføljekvalitet og Finanstilsynet ber styret vurdere å inkludere en oppfølging av forbearance i styrerapporteringen.

Tydelighet i krav og oppfølgingen av besluttede avvik fra krav

Samlet sett vurderer Finanstilsynet at banken har et godt rammeverk for styring og kontroll av kredittrisiko. Finanstilsynet bemerker likevel at kredittpolicyen har relativt få absolutte inntakskrav ved kredittinnvilgelse, og at enkelte policykrav og føringer kan fravikes.

Finanstilsynet registrerer bl.a. at Kredittåndbokens omtale av næringseiendom for utleie har et krav om at "finansiering bør ikke overstige xx prosent", men at dette er supplert med andre kvantitative tilleggskriterier der eventuelle avvik skal kommenteres. Også på andre områder inneholder Kredittåndboken lignende formuleringer som: "bør ha en reell/verdijustert/bokført egenkapital på minimum yy prosent" og "belåningsgraden bør ikke overstige zz prosent". Det oppstilles krav om at avvik må begrunnes i saksnotatet.

Finanstilsynet mener at utydelige krav i bankens retningslinjer svekker bevilgningskriterienes betydning i kredittgivningen, og at styringsdokumentene bør inneholde flere og mer konkrete kriterier for styring av kredittprosessen og derigjennom kredittrisikoen i porteføljen. Tydelige krav vil danne bedre grunnlag for gode kredittfaglige vurderinger for saksbehandler, tydeliggjøre når det er avvik fra hovedregler og gi bedre grunnlag for etterprøvbare styring av kredittrisikoen i porteføljen. Dette gjelder også ved løpende engasjementsgjennomgang.

Finanstilsynet legger til grunn at banker generelt bør ha bevissthet om vedtatte avvik eller brudd på policykrav. Dette gjelder ikke bare om enkeltbeslutninger, men også om omfanget av og begrunnelser for at ulike typer avvik er akseptert ved kredittbeslutninger. Finanstilsynet ber styret vurdere prioritering av analyser og rapportering av slike besluttede avvik fra kredittretningslinjer.

3.2.3 Kredittrisiko - engasjementsvurderinger

Banken har fastsatt at kredittrisikoappetitten skal være moderat. Underliggende dokumenter beskriver retningslinjer for behandling og vurdering av kredittsaker, inkludert bransjemessige føringer blant annet for eiendom utleie/prosjekt og landbruk.

Ifølge kredittretningslinjene for BM skal vurdering av kundens betalingsevne og -vilje være førende for kredittbeslutningen. God sikkerhet bør ikke erstatte svak betjeningsevne. Generelt må banker påse at etterlevelsen av kravene er tilfredsstillende, slik at bankens risikoprofil ikke blir mer sårbar enn risikoappetitten tilsier. Finanstilsynet har i de gjennomgåtte sakene registrert enkelte avvik fra bankens kredittretningslinjer og -rutiner. Utvalget er imidlertid gjort risikobasert, og det er ikke stort nok til å vurdere det samlede omfanget av bankens manglende etterlevelse av interne krav til kredittgivning. Observasjonene tyder likevel på at bankens praksis ved innvilgelse av kreditt og oppfølging av lån kan forbedres på enkelte områder som behandles nedenfor.

Vurderinger av betjeningsevne, avdragsutsettelse og egenkapital

Finanstilsynets gjennomgang av kredittsaker avdekket enkelte saker der dagens betjeningsevne avhenger av kapitaltilførsel fra aksjonærene eller realisasjon, da kontantstrømmen i selskapet p.t. ikke er tilstrekkelig til å betjene samlet engasjement.

Der det er innvilget avdragsfrihet foreligger lite vurderinger knyttet til effekter på betjeningsevnen når perioden med avdragsfrihet utløper. I enkelte av sakene er det avvik fra policykrav om at det ikke skal innvilges avdragsfrihet [REDAKERT]. I flere av sakene fremgår det ikke tydelig hvorvidt banken mener kredittinnvilgelsen innebærer policyavvik. Videre er det i enkelte saker svakheter knyttet til dokumentasjon og vurdering av konsernstrukturer og verdien av konsernmellomværende som skal bidra til gjeldsbetjening. Finanstilsynet observerer med andre ord mangelfulle drøftinger og sensitivitetsvurderinger av betjeningsevnen i flere av de gjennomgåtte kredittsakene.

Bankens retningslinjer har anbefalinger og enkelte bransjekrav knyttet til egenkapital. Det fremgår at "ikke-balanseførte merverdier og ikke-balanseførte forpliktelser" kan medregnes, uten at det er definert hvilke kriterier som skal være oppfylt og hvordan egenkapitalen skal beregnes, vurderes og dokumenteres. Bankens skal som hovedregel ikke finansiere selskap med negativ bokført egenkapital med mindre det er "åpenbart at den reelle egenkapitalen er positiv". Finanstilsynet har registret engasjementer hvor det ikke foreligger vurdering av egenkapital og hvor det kun fremkommer over-/underdekning basert på RE-verdier. I førstnevnte sak er det ikke stilt egenkapital i opplåningen til tross for blant annet gjenstående reguleringsrisiko knyttet til omregulering og byggesaksbehandling.

Basert på ovenstående bør banken tydeliggjøre krav og sørge for konsekvent etterlevelse av retningslinjene når det gjelder beregning og vurdering av betjeningsevne, herunder krav til sensitivitetsberegninger og til betydningen av avdragsfrihet samt beregning og vurdering av egenkapital.

Sikkerhetsvurderinger

Banken har flere retningslinjer for sikkerhetsvurderinger, blant annet for ulike bransjer. Banken har fastsatt en yieldmatrise som gjennomgås og evalueres minimum årlig. I flere av de gjennomgåtte engasjementene er det mangelfulle vurderinger knyttet til innvilgelse av lån med avvik knyttet til belåningsgrad (Loan to Value - LTV). Kompenserende vilkår eller avbøtende tiltak som begrunner hvorfor avvikene aksepteres, fremgår i varierende grad, slik at operasjonalisering av risikoappetitten ikke alltid fremgår tydelig i beslutningsgrunnlaget.

I en kredittsak fremstår LTV som moderat (i underkant av 50 prosent), men bygger på verdier som i stor grad er fremoverskuende og forutsetter vellykket regulering, infrastruktur og salg. LTV alene kan derfor gi et misvisende bilde av faktisk risikoprofil.

Videre er det sjelden beskrivelser og vurderinger av åpen risiko. I saker der inntjeningen er lav, sikkerhetsdekningen er lav eller negativ og realisasjonsverdiene er usikre, foreligger det i begrenset grad vurderinger av hvordan banken vurderer konsekvensene dersom realisasjonsverdiene ikke materialiserer seg som forutsatt, eller hvordan svak sikkerhetsdekning påvirker engasjementets samlede risiko. Slik manglende problematisering tyder på at åpen risiko i praksis ikke behandles som et forhold som krever særskilt vurdering, selv når usikkerheten i verdigrunnlaget tilsier det.

Finanstilsynet forventer at banken regelmessig innhenter eksterne takster, spesielt for større engasjementer og foretar egne kritiske verdivurderinger av disse. Det legges til grunn at vurderinger knyttet til åpen risiko, LTV, utleiegrad mv. drøftes i kredittsakene og at evt. avvik fra retningslinjene begrunnes eksplisitt i beslutningsgrunnlaget. Finanstilsynet mener banken bør foreta vurderinger knyttet til åpen risiko i flere kredittsaker. Videre legger Finanstilsynet til grunn at det vil ha verdi å følge opp målt åpen risiko i en stor andel av kredittsakene på BM.

3.2.4 Beregning av forventet kreditttap (IFRS 9) på BM

Bankens tapsavsetninger skal være forsvarlige, både på kort og lang sikt, ut fra den samlede risikoen for tap som må antas å knytte seg til bankens engasjementer, jf. finansforetaksloven § 13-14, annet ledd. Det følger av årsregnskapsforskriften § 1-3 at banken skal følge IFRS 9-regelverket ved beregning av forventet kreditttap. Bankens skal ha retningslinjer for vurdering og beregning av

forventede kredittap, og metodikk og rutiner bør dokumenteres og revurderes jevnlig og oppdateres med endret regelverk.

Bankens modell for beregning av forventet tap

Modellen for beregninger av forventet kredittap er utviklet av SpareBank 1-alliansens¹ Kompetansesenter for Kredittmodeller (KFK) i samarbeid med bankene i alliansen. Den enkelte bank er imidlertid ansvarlig for beregning og rapportering og må vurdere hvordan modellen passer på egen portefølje, egne historiske og faktiske observasjoner samt vurderinger av makroøkonomiske forhold. KFK foretar kalibreringer og valideringer, som banken må vurdere i forhold til egen portefølje.

Finanstilsynet registrerer at SpareBank 1-alliansens PD-modell (modell for beregning av sannsynlighet for mislighold – probability of default) har over tid overestimert mislighold i banken, bl.a. fordi den inneholder påslag for såkalt "krisevekt" og sikkerhetsmarginer som er nødvendig ved bruk til IRB-modeller². I påvente av rekalkibrering har banken, for å få et mer forventningsrett resultat, benyttet observert vektet mislighold i egen bank der hvor det er tilstrekkelig antall observasjoner.

Finanstilsynet registrerer at nivåkalibreringen av beregnet tap ved mislighold, dvs. Loss Given Default (LGD) historisk trolig har medført overestimerte tapsavsetninger. Banken har imidlertid valgt å ikke nedjustere LGD, vha. en såkalt parameterjustering av modellresultatene, men har beholdt 100 prosent av nivået. KFK har i 2025 gjort endringer i kalibreringen da analyser underbygde at LGD-modellen var for konservativ. I tapsberegningene benyttes LGD uten justering for nedgangskonjunktur og uten sikkerhetsmargin, noe som er i tråd med bestemmelsene etter IFRS 9.

Finanstilsynet registrerer at banken benytter egne makroscenarier da banken ønsker å være mer oppdatert med observerte makrofaktorer enn det som legges til grunn i KFK sine scenarier.

Når banken bruker eksternt utviklede modeller, må styret og administrasjonen forstå modellenes egenskaper og påse at modellen er tilstrekkelig representativ for bankens eksponeringer, og gjøre nødvendige tilpasninger. Modellene skal hensynta fremoverskuende informasjon.

Bankens retningslinjer og rutiner for beregning av forventet tap

Banken har flere rutiner som omhandler IFRS 9-tapsavsetninger. "Rutine for tapsvurdering etter IFRS 9" (rutine for tapsvurdering) er oppdatert 8. april 2024 og viser blant annet til "Rutine for Mislighold og Inkasso BM" (rutine for mislighold), sist oppdatert 5. februar 2021. Finanstilsynet har også mottatt "Rutine for Forbearance og Unlikelihood to Pay BM" (rutine forbearance og UTP), sist oppdatert 10. desember 2021.

Finanstilsynet observerer at på enkelte områder er ikke rutinene innbyrdes konsistente, og rutinene har til dels uklare og misvisende definisjoner. Begrepet "mislighold" er i rutinen for tapsvurdering ikke definert i henhold til CRR-definisjonen³ og Finanstilsynets rundskriv⁴. I rutinen er mislighold kun definert som betalingsmislighold. Rutinen for mislighold har heller ingen referanse til nevnte CRR-bestemmelse, mens det i rutinen for forbearance og UTP viser innledningsvis til CRRs misligholdsdefinisjon. I begrepet "Tapsutsatte engasjement" inngår også ikke-misligholdte engasjement med individuell nedskrivning. Kriteriet for å kategorisere et engasjement med

¹ Et banksamarbeid under felles merkevare SpareBank 1.

² IRB-modeller (Internal Ratings Based) er interne risikomodeller banker kan bruke for å beregne kredittrisiko og kapitalkrav.

³ CRR artikkel 178

⁴ Rundskriv 4/2020 – Identifisering av misleghaldne engasjement

individuell nedskrivning, og skillet mellom disse og trinn 3 engasjementer som er UTP-merket, kommer ikke klart frem i rutinene.

Finanstilsynet registrerer også at i rutinen for tapsvurdering er begrepet "kredittrisiko" benyttet som definisjon på engasjementer i trinn 2, mens IFRS 9-standardens benytter det samme begrepet for engasjementer i trinn 3. Videre refererer rutinen for mislighold til opphevede forskrifter, som utlånsforskriften og kapitalkravsforskriften.

Finanstilsynet ber banken påse at det internt er en felles forståelse av mislighold slik at merking av UTP på et engasjement kan bli gjort rettidig i henhold til regelverket. I den forbindelse forventer Finanstilsynet bl.a. at banken gjennomgår retningslinjer og rutiner knyttet til tapsvurderinger etter IFRS 9 og påser at disse er innbyrdes konsistente og i tråd med oppdatert regelverk. Bankens definisjon av begrepet mislighold må være i tråd med CRR artikkel 178 og Finanstilsynets rundskriv 4/2020 ved at mislighold omfatter både betalingsmislighold over 90 dager og mislighold som følge av at det er lite sannsynlig at motparten vil være i stand til å innfri sine forpliktelser (UTP).

Kriterier for overføring av utlån til trinn 2

Et engasjement skal overføres fra trinn 1 til trinn 2 ved "vesentlig økning i kredittrisiko" siden førstegangsinnregning. Bankens kriterier for hvordan den definerer "vesentlig økning i kredittrisiko" er basert på utviklingen i PD⁵. Et engasjement skal overføres til trinn 2 når kundens PD har økt med over 10 prosent til et nivå over 10 prosent. I tillegg skal engasjementer med PD over 10 prosent automatisk flyttes til trinn 2. Denne absolutte terskelen skal fange opp at kunder som er innvilget med relativ høy PD, kan ha vesentlig økning i kredittrisiko uten å overskride den relative terskelen på 10 prosent.

Finanstilsynet registrerer at banken, i tillegg til identifisering gjennom endring av PD, foretar kvalitative vurderinger av kunder som kan være utsatt for vesentlig økt kredittrisiko, blant annet flyttes BM-kunder med 30 dagers restanse, forbearance, eller som av "andre grunner" er satt til særlig oppfølging, til trinn 2.

Finanstilsynet registrerer at nærmere 10 prosent av engasjementsvolum i trinn 2 ved årsslutt 2025 er flyttet til trinn 2 som følge av PD-endring. 10 prosent hadde årsak "annet", basert på en kvalitativ vurdering. Finanstilsynet forstår at denne kvalitative vurderingen inngår i en rutinedefinert prosess for skjønnsutøvelse. Tabellen over skjønnsmessige overstyringer til trinn 2 sendt til tilsynet ga imidlertid ikke informasjon om disse skjønnsvurderingene, jf. også omtale nedenfor om tilleggsavsetninger.

Finanstilsynet anbefaler at banken tydeliggjør nåværende praksis ved kvalitative vurderinger og sørger for bedre dokumentasjon av utførte skjønnsvurderinger. Det vil også være naturlig å videreutvikle metodikken og bruken av den relativt nylig innførte systemstøtten for vurderingene. Dette kan både styrke kvaliteten på modellavsetningene og kvaliteten på bankens vurdering av om engasjementer er kredittrisiko og dermed skal UTP-merkes.

Trinn 3: Misligholdsmerking

Banken omtaler forbearance-merkede engasjementer i et eget kapittel i rutinen for tapsvurdering (avsnitt 4.4) og det nevnes at forbearance-merkede kunder vil ligge i trinn 2. Tilsvarende omtale er gjengitt i note 2, side 54, i bankens årsregnskap for 2025. Finanstilsynet vil peke på at innvilget betalingslettelse også er et vurderingskriterium ved trinn 3-plassering, se oppstillingen av hendelser under definisjon i vedlegg A til IFRS 9. Finanstilsynet mener omtalen av forbearance i større grad bør få frem at engasjement med innvilget betalingslettelse kan ligge i trinn 3.

⁵ Denne PD inneholder påslaget for såkalt "krisevekt" og sikkerhetsmarginer.

Finanstilsynet antar at bankens ikke-konsistente definisjon av mislighold og ikke-omforente forståelse av kriterier for mislighold, som omtalt over, kan ha bidratt til manglende og/eller for sen misligholdsmerking av utsatte engasjementer. Finanstilsynet har merket seg enkeltengasjementer som etter Finanstilsynets vurdering, burde ha vært vurdert for mislighold ved årsslutt 2025. Finanstilsynet har også merket seg enkeltengasjement som ved tidspunktet for tilsynet var UTP-merket, men, etter Finanstilsynets vurdering, burde ha vært merket som UTP i tidligere kvartaler.

Trinn 3: Beregninger

I trinn 3 beregner banken forventet tap over engasjementets restløpetid. Banken benytter både individuelle tapsavsetninger og modellberegninger, men i hvilke tilfeller banken velger det ene eller det andre alternativet kommer ikke frem i retningslinjene. Finanstilsynet kan heller ikke se omtale av bankens fremgangsmåte hvis de individuelle kontantstrømsberegningene gir ingen (null) tapsavsetning.

Finanstilsynet merker seg at som grunnlag for individuelle tapsavsetninger i trinn 3 benytter banken det som blir omtalt som en forenklet kontantstrømsberegning, se kapittel 4.2 i rutinen for tapsvurdering. Beregningen utføres basert på scenarioer og vektingen med "base case" på [REDACTED] prosent, samt [REDACTED]. Dette er standardvekter, men det nevnes at hvis spesielle forhold ved engasjementet, og eller tapspotensialet er over [REDACTED] kan vektingen av scenarioene endres. I de tilfeller [REDACTED] og det er pant i fast eiendom, nevnes det at det bør legges til grunn to verddivurderinger, hvor minst en er utført av ekstern part, for eksempel megler eller takstmann.

Finanstilsynets gjennomgang av enkeltengasjementer i trinn 3, viser at banken har et enkelt oppsett hvor antatte sikkerhetsverdier i de ulike scenarioene blir vektet. Det er ikke hensyntatt andre kontantstrømmer, f.eks. at et mulig scenario er at engasjementet blir betjent som forutsatt med betaling av renter og avdrag. Det er ikke hensyntatt at mulig innfrielse skjer frem i tid og at tidsaspektet og inndrivelseskostnadene kan være ulike i de forskjellige scenarioene. I flere av de tilsendte sakene mangler oppdatert dokumentasjon på vurdering av sikkerhetsverdiene. Det mangler også redegjørelse for valg av scenarioer, samt begrunnelse for valg av scenariovektene.

Finanstilsynet har i tillegg notert at bankens største tapsavsetning har ligget på samme nivå i fem år. Det er Finanstilsynets forståelse at denne avsetningen har vært basert på bankens beste skjønn, men at den opprinnelig ikke har fulgt bankens eget standardoppsett.

Finanstilsynet forventer at banken lager skriftlige rutiner for når tapsavsetninger i trinn 3 skal være et resultat av henholdsvis modellmessige eller individuelle tapsberegninger.

Finanstilsynet noterer seg at banken er i prosess med å få på plass et mer detaljert oppsett på individuelle tapsberegninger i trinn 3. Banken må i den forbindelse påse at valg av scenarioer og scenariovekting skal være gjenstand for en konkret individuell vurdering og skal være godt begrunnet og dokumentert i den enkelte sak. Finanstilsynet ber videre banken legge til rette for scenarioer som hensyntar ulike neddiskonterte kontantstrømmer over lengre tidsperioder enn kun til realisering av pantet.

Finanstilsynet vurderer at de overnevnte, forventede forbedringene i bankens rutiner vil lede til et bedre fundament for fastsettelsen av tapsavsetninger i trinn 3 og være mindre avhengig av skjønnsutøvelse.

Tilleggsavsetninger / management overlays

Finanstilsynet merker seg at rutinen for tapsvurderinger omtaler bankens retningslinjer for bruk av tilleggsavsetninger i de tilfeller hvor kredittrisikoen ikke fullt ut reflekteres i modellen, eller det oppstår hendelser som tilsier at modellberegnete nedskrivninger ikke fullt ut reflekterer tapsrisikoen i porteføljen. Banken kan overstyre tapsavsetninger på individuelt nivå (flytting fra trinn 1 til trinn 2) og på totalnivå.

På bakgrunn av diskusjoner i Komiteen for risikoutsatte engasjementer (KRE) identifiseres enkeltengasjementer som skal overstyres i tapsmodellen. Gjennomføring av skjønnsutøvelsen i tapsmodellen gjøres i fellesmøte mellom Leder Kredittstyring og Økonomisjef og overstyringer i modellen spores i egen tabell. Finanstilsynet merker seg at det ikke kommer frem begrunnelse for overstyringene i tabellen.

Når det gjelder tilleggsavsetning / management overlays på totalnivå, er det Økonomisjef og Leder Kredittstyring som har ansvaret for å beregne størrelsen på tilleggsavsetningen, samt utarbeide underdokumentasjon. Slike tilleggsavsetninger skal godkjennes av Administrerende Direktør i samråd med Banksjef Økonomi/Finans.

I 2022 satt banken av en skjønnsmessig tapsavsetning på 12,5 millioner kroner som først ble reversert i 1. kvartal 2026. Begrunnelsen for tilbakeføringen er at bankens eksponering mot prosjektfinsiering har gått betydelig ned. Det nevnes i note 2 i delårsregnskapet for 1. kvartal 2026 at den underliggende risikoen knyttet til bygg – og anleggsbransjen har stabilisert seg og makroøkonomisk risiko anses ivaretatt gjennom tapsmodellene.

Finanstilsynets legger til grunn at skjønnsmessige justeringer av modellbaserte tapsavsetninger, både for enkeltengasjementer og for overstyringer på totalnivå, skal være godt dokumentert. Finanstilsynet ber banken i større grad dokumentere begrunnelsen for manuell trinnmigrering.

Videre må banken være bevisst ved bruk av overstyringer på totalnivå. Overstyringer kan være nødvendige, men banken bør ha som målsetning å innarbeide svakheter og tilpasse modellen. Overstyring kan medføre mindre konsistens i tapsavsetningspraksis over tid. Finanstilsynet legger til grunn at banken påser at tapsavsetningene til enhver tid er forventningsrette.

3.3 Risiko knyttet til bærekraftsforhold

Finanstilsynet legger til grunn kommende krav i CRD 6 og EBA Guidelines on the Management of ESG Risks som innebærer at banken må ha en strukturert og helhetlig tilnærming til håndtering av klima- og bærekraftsrisiko (ESG-risiko). Dette omfatter blant annet at banken må starte arbeidet med å utarbeide omstillingsplaner, fastsette utslippsmål og metoder for beregning av finansierte klimautslipp, samt gjennomføre scenarioanalyser for å vurdere hvordan ulike klimascenarier kan påvirke bankens risikoeksponering og virksomhet.

Finanstilsynet observerer at banken har satt føringer for arbeidet med klima- og bærekraftsrisiko knyttet til organisering, ansvarsforhold, risikostyring og målsettinger i overordnet policy for bærekraft. Bankens målsettinger omfatter vesentlig reduksjon i utslipp fra egen drift, økt finansiering av bærekraftige aktiviteter og en finansierings- og investeringsportefølje som er forenlig med et lavutslippssamfunn.

3.3.1 ESG-vurderinger i kredittsaker

I tråd med policy for bærekraft og bankens kreditthåndbok skal kredittgivning og styring av kredittrisiko bidra og være i henhold til bankens målsettinger og banken skal vurdere klima- og bærekraftsrisiko i alle kredittsaker. Banken benytter en ESG-scoringmodell utviklet av SpareBank 1-alliansen ved vurdering av ESG-risiko i kredittprosessen for [REDACTED]

[REDACTED] Modellen gir kunden en samlet ESG-score basert på et gjennomsnitt av kategoriscore for fysisk risiko, overgangsrisiko, sosiale forhold og for eierstyring og selskapsledelse. Videre benytter banken en SMB-tilpasset modell for engasjementer [REDACTED] Scoringmodellen har som formål å tilrettelegge for kundedialog om bærekraftsforhold og å gi en standardisert vurdering av ESG-risiko i det enkelte engasjement. Banken benytter også et ESG-dashboard som brukes til porteføljestyring og rapportering til styret.

Finanstilsynets gjennomgang av enkelte kredittsaker viser at ESG-vurderingene ikke alltid fremstår tilstrekkelig konsistente, og at forholdsvis sammenlignbare engasjementer har fått til dels ulik vurdering. Finanstilsynet forventer at banken fremover sikrer konsistens og kvalitet i ESG-vurderingene, og at vurderingene evalueres ved løpende engasjementsoppfølging.

3.3.2 Måltall for styring av bærekraftsrisiko

Banken har eksponering mot eiendom og landbruk, som begge er sektorer utsatt for overgangsrisiko. Som en del av risikooppfølgingen, har banken etablert måltall på andel energimerkede eiendommer i utlånsporteføljen både for BM og PM og utarbeidet analyser av sine finansierte klimautslipp. Banken har etablert flere måltall for styring av bærekraftsrisiko hvor status på måltallene rapporteres i halvårlige rapporter til styret, blant annet bankens mål om å finansiere

Finanstilsynet forventer at banken påser at mål om økt finansiering av bærekraftige utlån skjer innenfor rammen av bankens kredittpraksis og at ESG-relaterte mål er i tråd med bankens risikoprofil.

3.3.3 Avsluttende kommentar om bankens tiltak for å identifisere og håndtere klima- og bærekraftsrisiko

Finanstilsynet har gjennomgått bankens føringer og målsettinger i arbeidet med klima- og bærekraftsrisiko skissert ovenfor. Finanstilsynet vurderer at banken er i gang med å etablere relevante tiltak for å identifisere og håndtere klima- og bærekraftsrisiko i porteføljen og virksomheten.

Finanstilsynet legger likevel til grunn at banken videreutvikler sin tilnærming til klima- og bærekraftsrisiko for å møte kommende krav i CRD 6 og tilhørende retningslinjer. Dette omfatter klimascenarioanalyser med tilstrekkelig lang tidshorisont, utover dagens praksis, samt videreutvikling av omstillingsplaner og integrering av stresstester knyttet til klima- og bærekraftsrisiko i ICAAP.

3.4 Likviditets- og finansieringsrisiko

Finanstilsynets observasjoner og vurderinger av bankens likviditets- og finansieringsrisiko bygger på finansforetakslovgivningen og CRR/CRD-regelverket, særlig på finansforetakslovens § 13-7 om likviditetsstyring, likviditetsreserve og stabil finansiering. Anbefalingene nedenfor bygger bl.a. på CRR/CRD-forskriftens §15 om risikomåling og prognoser for likviditets- og finansieringsbehov.

Både dokumentasjonen og tilsynsbesøket tyder på at banken har etablert et hensiktsmessig rammeverk for styring av likviditets- og finansieringsrisiko. Banken har videre redusert nøkkelpersonrisiko gjennom økt bemanning og gjennomfører regelmessige risikokartlegginger med bl.a. vesentlige bidrag fra risiko- og etterlevelseshesfunksjonen.

De styrefastsatte rammene angir både en absolutt grense og en risikotoleranse for ulike nivåer for eksponering, på samme måte som rammer innenfor kredittområdet. For å styre risikoeksponering til ønsket nivå angis graderte tiltak.

Banken bør vurdere å iustere to rammer der faktisk nivå ligger langt unna rammen.

4 Videre oppfølging

Vi ber foretaket sende kopi av tilsynsrapporten til bankens valgte revisor og internrevisor.

For Finanstilsynet

Håkon Rysst Heilmann
seksjonsleder

Petter Jacobsen
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk.